

Afghánistán: Takový kissingerovský konec...

- CZ24 News | 14. července 2021

AFGHÁNISTÁN: Američané (a s nimi i všichni ostatní) se stahují z Afghánistánu, kde je Taliban na postupu. Během tří měsíců obsadil skoro 90 okresů (z celkem 387). Afghánští vojáci se na řadě míst vzdávají bez boje a odevzdávají Talibanu svou výzbroj a výstroj. Tisícovka vojáků dokonce na severu země uprchla do sousedního Tádžikistánu poté, co Taliban obsadil hraniční přechod. Potvrdí se pravdivost pořekadla, že nejnebezpečnější je být přítelem Spojených států? A není to tak, že Západ prostě ztratil schopnost ovlivňovat vývoj v „rozpadlých“ státech? Leccos tomu nasvědčuje.

Podporovat alianční mise patří u nás ve slušné společnosti k dobrému tónu. A je to tak dobře – už jen z pragmatického důvodu, že pomůžeme-li my nyní Američanům, pomůžou (snad) oni nám. Přesto ale nelze zavírat oči nad faktem, že asi nikdo by v roce 2001 netipoval, že se budeme o dvacet let později z Afghánistánu stahovat stylem, který nápadně připomíná Nixonovo stažení z jižního Vietnamu v roce 1972.

Hlavně, ať padnou až po volbách...

Tedy takové, že na místě necháme místní vládu, která je chronicky neschopná, ale my přesto tvrdíme, že až tak neschopná není – právě proto, abychom se mohli stáhnout s čistým štítem. Hlavně, aby Saigon padl až po volbách nebo – ideálně – až za příští administrativy. Zní to drsně, ale jednak je taková realpolitika a jednak se není až tak moc co divit. Američané investovali do Jižního Vietnamu tolik, přesto byla jihovietnamská vláda, její rozhádanost, zkorumpovanost a neschopnost nekončícím pramenem jejich frustrace. Jihovietnamská neschopnost podkopávala jak efektivitu operací na místě, tak dramaticky snižovala legitimitu amerického snažení v očích domácího i světového veřejného mínění. Když odcházeli první američtí vojáci do Vietnamu, mysleli si, že budou jako jejich otcové, co šli bojovat za ušlechtilou věc za druhé světové války. Jasný nepřítel, jasní spojenci, vítající davy v osvobozených městech. Skončili u cynismu, který vyjadřuje věta „asi zabíjíme ty špatné rákosníky“, která mířila na vlastní jihovietnamské spojence. (Věta je to sice

z [filmu](#), ale sedne...)

Nejinak tomu je i v případě Afghánistánu. Stejná frustrace z neschopné vlády, neschopné armády, korupce, nepotismu. Armáda, jejíž velitelé obvykle sídlí v bezpečí v Kábulu. Armáda, u které nikdy nevíte, kolik má mužů, protože nadsazené stavy umožňují velitelům čerpat peníze navíc. Armáda, která je notoricky „[zhulená](#)...“. Není to asi jen naše vina, že to s nimi neumíme, úplně stejně jako my ze svých současných prozápadních afghánských spojenců byli v 80. letech ze svých afghánských komunistických spojenců frustrováni Rusové.

A ještě jedna historická paralela: Martin Weiss v jednom článku v Echu připomněl záznam v deníku amerického diplomata Richarda Holbrooka, který byl do roku 2010 (kdy zemřel) zvláštním zmocněncem pro Afghánistán a Pákistán v Obamově administrativě. Popsal v něm jednání s tehdejším viceprezidentem Joe Bidenem: „...říkal, že nás čeká politický debakl, říkal, že když nezaměstnanost zůstane vysoká, tak v roce 2012 ztratíme Bílý dům, a druhá věc, která nás může stáhnout dolů, je Afghánistán, a proto se musíme odtamtud stáhnout, musíme udělat to, co ve Vietnamu. To mě šokovalo a hned jsem namítl, že si myslím, že vůči lidem, kteří nám věří, máme určité závazky. Odpověděl: ‚Seru na to, tím se nemusíme trápit. Udělali jsme to ve Vietnamu a Nixonovi s Kissingerem to prošlo.‘“

Dopadlo to jako vždycky

Afghánistán samozřejmě nemusí skončit jako jižní Vietnam. Taliban není tak silný protivník jako Moskvou a Pekingem podporovaný severní Vietnam. Významná část populace jeho vládu odmítá (především menšinová Tádžici, Chazárové, Uzbeci, ale i celá řada většinových Paštunů). Pokud budou Američané dál finančně a materiálně kábulskou vládu podporovat, může vydržet. I v roce 1989, když se stahovali Sověti, predikovalo se kábulské vládě prezidenta Nadžibulláha přežití v řádu týdnů, maximálně měsíců. Vydržel tři roky, a kdyby se se nerozpadl Sovětský svaz, možná by vládl dodnes. Jakmile totiž přestala přistávat letadla se zásobami, neměl Nadžibulláh čím platit vojáky, ti neměli čím strílet, chyběly náhradní díly a pohonné hmoty. A protože jsme v Afghánistánu, kde platí poněkud jiné pojetí vojenské cti, nepovažovalo se za nic divného, když velitelé jednotlivých divizí zdvihli vysílačky, zavolali svým protivníkům a dohodli se na tom, že s celou jednotkou přejdou v bezvýhodné situaci na druhou stranu.

I tak byl Nadžibulláh překvapivě úspěšný, Ovšem za jednu cenu. Za cenu, kterou nyní platí i současná vláda. Musel se totiž spolehnout na místní milice. Těm platil (penězi, zbraněmi a municí) za to, že udržovaly volné dopravní trasy mezi jednotlivými městy a nepustily na své území opoziční bojovníky. Jinak si ale mohly dělat, co chtěly. A také dělaly. Byl to rozpad státní autority v přímém přenosu. A to samé dělá nyní afghánská vláda. Dějiny Afghánistánu jsou stále se opakujícím příběhem pokusu vybudovat centrální vládu, který ale stále znovu a znovu „dopadne jako vždycky.“ A je jedno, jestli se o to pokouší král, komunisti nebo prozápadní vláda.

A proč není afghánská armáda schopná sama ubránit svou zemi? Budujeme jí od roku 2004. Stálo to miliardy dolarů. Při každé krizi opakovali západní lídři mantru o tom, že zesílí výcvik afghánských vojáků. A pak vidíme, jak ti bez boje odevzdávají své zbraně Talibanu a ten předvádí triumfální jízdy v ukořistěných obrněných vozidlech, které Afgháncům přenechali Američané. Je to trochu nepřesný obraz, protože třetinu okresů už afghánská armáda dobyla zpět, ale i tak je jasné, že na tom afghánská armáda není nejlépe. To ale není tak překvapivé pro kohokoliv, kdo kdy afghánskou armádu viděl zblízka. Rekruti, kteří neuměli číst a psát, jejichž fyzická kondice byla bídná (nikdy necvičili, takže pokus o rozcvičku probíhal přímo [groteskně](#)), kteří nechápali samotný koncept výcviku, protože se nikdy nic neučili („proč sem máme dávat ten obvaz, když tomu vojákově nic není?“, ptali se třeba při zdravotnickém výcviku). Takové vojáky těžko naučíte orientaci v mapě nebo vypočtení náměru hlavně minometu...

Když chybí nacionalismus

Moderní armáda prostě nejde vybudovat v předmoderní zemi. Veškerý výcvik je k ničemu, pokud chybí některé základní předpoklady. Afghánská armáda trpí všemi neduhy armád třetího světa – nízké vzdělání neumožňuje kvalitní výcvik. Nedostatečná míra schopnosti zacházet s technikou (ti lidé třeba v životě neměli v ruce šroubovák...) vede k častým závadám na zbraních a technice, a jakmile odejdou západní kontraktori, nevzlétne jediné afghánské letadlo či vrtulník a postupně budou odpadávat všechna obrněná vozidla. Korupce a nepotismus brání tomu, aby se ti schopní dostali na vedoucí pozice. Hodnosti se dokonce kupují, protože být velitelem pluku znamená možnost si „ulít“ stranou z žoldu nepřítomných vojáků – proto jsme třeba nikdy nebyli schopni zjistit, kolik má která jednotka mužů. Velitelé se tomu vždy vyhnuli, protože by se zjistilo, že jich je třeba o třetinu méně, než vykazují... Je také obtížné bojovat v zemi, kde hypertrofovaný model osobní cti v podstatě znemožňuje tok pravdivých informací. Jinými slovy – afghánský velitel bude do poslední chvíle bájit, že situace je v pořádku a pod kontrolou, protože přiznat, že nepřítel za chvíli obsadí jeho základnu, by znamenalo osobní pohanu. Celý společenský model (od výchovy dětí přes vzdělání) navíc stojí na absolutní poslušnosti autoritě, takže ideál aktivního a samostatně se rozhodujícího důstojníka je naprosté sci-fi. A je úplně jedno, kolik kurzů takovému důstojníkovi dáte...

Ale jsou tu ještě hlubší problémy – loajalita. Afghánistán je pořád v jistém smyslu předmoderní země. Není to jako v Evropě, kde každý (až na zmatené progresivní světoobčany) v zásadě všichni cítí nějakou míru loajality ke své zemi, za kterou je řada lidí ochotna bojovat, ba i zemřít. To je moderní občanská armáda, která ale vyžaduje moderní stát a moderní občanský stát – ať se nám to líbí ne – je produktem nacionalismu. A ten proklínaný nacionalismus v Afghánistánu chybí. Afghánec se tak pořád v první řadě cítí být příslušníkem své široké rodiny, klanu, kmene, etnické skupiny (Paštún, Tádžik, Hazára atd) a pak teprve Afghánec. Proto jsou taky efektivnější místní milice, kde lidé brání svou oblast, než armáda, kde voják ze severu má bojovat za vesnici na jihu...

Kdo je čí loutka...

Přesto jsme cvičili afghánskou armádu stejným stylem, jako bychom cvičili západní armádu. Zapomněli jsme na starou poučku, že povstalec nejlépe porazí někdo jako oni. Navlékli jsme do západních uniforem vojáky, kteří si neuměli zavázat tkaničky na kanadách (což není výtku – když celý život chodíte bosí nebo v sandálech, prostě tkaničky zavázat neumíte). Nutili jsme dělat kliky lidi, kteří v životě klik nedělali a vůbec [netušili](#), o co nám vlastně jde. A v zemi, kde je všechno o osobních vazbách, jsme rotovali každých šest či dvanáct měsíců a začínali zase znovu. Kdybychom poslali násobně méně lidí, ale na dvacet let, jako Britové v koloniální Indii, udělali bychom lépe. Kdybychom takové lidi vybavili násobně méně penězi, se kterými ale mohou nakládat flexibilně a ne podle zákona o veřejných zakázkách (jak tomu bylo v případě českého Provinčního rekonstrukčního týmu), udělali bychom lépe. Ale není to jen naše vina. Afghánská vláda chtěla také hezkou západní armádu. Chtěla v Kábulu západní instituce. A celou dobu zneužívala toho, že Američané věděli, že jsou zkorumpovaní a neschopní, ale zároveň věděli, že jinou vládu tu nemají a že je pořád lepší, než Taliban. Kábulská vláda nebyla loutková vláda Američanů. To spíš naopak – ona využívala Američany, aby jí platili a aby za ní umírali, aniž by byla schopna za dvacet let vybudovat alespoň trochu efektivní vládní systém.

Náhlé stažení Američanů tak může oprávněně působit jako zrada afghánských spojenců, stejně oprávněné je ale roztrpčení Američanů z těch samých afghánských spojenců. Pokud se Američané dohodli s Talibanem, že tento nepřipustí, aby se jeho území stalo znovu zázemím pro teroristické útoky proti jiným zemím, a zároveň bude bojovat proti ještě extrémističtějšímu Islámskému státu (který v Afghánistánu také zakořenil), je to krajně cynické, ale svým způsobem pochopitelné vyústění. Jen je tak brutálně kissingerovské, že člověka až překvapí, že ho provádí zrovna Joe Biden.

Autor působil v letech 2010-2011 jako vedoucí Provinčního rekonstrukčního týmu v afghánské provincii Logar.

Autor: Matyáš Zrno

Zdroj: konzervativní noviny